

Effectiever optreden tegen misstanden binnen gesloten groeperingen

Floortje Kunseler namens Hulppunt Onder Controle (HOC) Fier

Hulppunt Onder Controle (HOC) is op 1 juli 2025 van start gegaan: een landelijk hulppunt voor mensen die als slachtoffer of naaste onveiligheid (hebben) ervaren in een dwingende (gesloten) groepering. Er zijn in één jaar tijd ruim 500 gesprekken gevoerd door ons online hulpverleningsteam met 253 hulpvragers. In die gesprekken zijn 82 verschillende groeperingen benoemd. Het merendeel van de slachtoffers (79%) dat in beeld is gekomen bij het hulppunt maakte (elementen van) dwingende controle mee. Ruim de helft van de slachtoffers benoemde daarnaast andere misstanden, waaronder seksueel misbruik, fysiek geweld of financieel misbruik. De cijfers laten zien dat er behoefte is laagdrempelige, vertrouwelijke hulp die het hulppunt biedt, én dat het probleem in onze samenleving onverminderd groot is.

De misstanden en onveiligheid binnen (gesloten) groeperingen worden geregeld onderschat, omdat de groepen vaak negatief zijn over of zich afkeren van de buitenwereld. Hulp zoeken buiten de groep wordt vaak ontmoedigd. Ook de aard van dwingende controle/psychisch geweld maakt dat misstanden niet naar buiten komen. Dwang en controle wordt in deze groeperingen vaak geleidelijk opgevoerd en de combinatie van dwang, manipulatie en controle wordt door slachtoffers niet direct herkend als geweld. Bovendien ervaren slachtoffers grote drempels om hulp te zoeken, zoals schaamte, verraad, angst voor de buitenwereld of verlies van sociale relaties in de groep.

Hulppunt Onder Controle (HOC) in het kort

Het HOC biedt laagdrempelige en methodische online hulpverlening geboden door professionals van de Chat met Fier, ingebed in een multidisciplinaire (GGZ) context. Slachtoffers en naasten kunnen veilig en vertrouwelijk chatten met geschoolde hulpverleners die o.a. erkenning bieden, samen met de hulpvrager de situatie en hulpvraag in kaart brengen en duiden, psycho-educatie geven, psychische en praktische ondersteuning bieden en gezamenlijk verdergaande hulpverleningsmogelijkheden verkennen. Ook heeft het hulppunt een unieke kennisfunctie: het brengt expertise, signalen, trends en ontwikkelingen bijeen en vertaalt deze naar inzichten voor zowel het zorgveld als het brede publiek. Op 13 oktober komt het eerste jaarbeeld van het HOC naar buiten, waarin de misstanden die mensen (hebben) ervaren centraal staan.

Waar schiet de huidige aanpak in het zorg- en veiligheidsdomein tekort?

Het HOC heeft op basis van hulpverlening en onderzoek inzicht verkregen in hulp- en beschermingsbehoeften van slachtoffers en hun naasten. Op basis daarvan kunnen een aantal lacunes in het zorg- en veiligheidsdomein worden geïdentificeerd:

1. Slachtoffers en hun naasten ervaren vaak onbegrip, onmacht en beperkte kennis bij (eerstelijns)hulpverleners en politie. Professionals hebben behoefte aan uitwisseling van kennis, consultatie en advies om hun deskundigheid op het thema te vergroten.
2. Slachtoffers kampen na het verlaten van een groepering vaak met ernstige psychische problematiek. Echter, passende en gespecialiseerde behandelingsmogelijkheden zijn niet aanwezig of zeer beperkt.
3. Zowel slachtoffers als naasten hebben naast de bestaande online hulpverlening, waar zij anoniem kunnen blijven, ook behoefte aan telefonische hulp met professionals.
4. Ex-leden van een groepering en naasten ervaren dat er nauwelijks wordt opgetreden tegen misstanden binnen groeperingen. Hun signalen worden niet serieus genomen en er gebeurt nauwelijks iets om hun dierbaren in een groepering in veiligheid te brengen.

Hoe kan de hulp en bescherming van slachtoffers verbeterd worden?

Het HOC zal bijdragen aan het ondervangen van eerste drie knelpunten en deels ook vier. HOC

heeft de ambitie de huidige hulp- en kennisfunctie nog verder uit te bouwen binnen een structureel programma. Binnen dit programma zal het online hulpaanbod doorontwikkeld worden en wordt erop ingezet om het bereik te vergroten. Daarnaast zal het hulppunt de samenwerking met partners verdiepen en uitbouwen, telefonische hulpmogelijkheden voor slachtoffers en naasten verkennen, deskundigheid onder professionals bevorderen door o.a. toe te werken naar een (telefonische) consultatie- en adviesfunctie, en behandelopties voor de doelgroep verkennen binnen Fier door gespecialiseerde behandelaars. Ook blijft het HOC trends, ontwikkelingen en expertise in kaart brengen en delen, met als doel de aanpak te verdiepen en te versterken. Tot slot worden slachtoffers en naasten ondersteund in het doen van melding of aangifte bij de opsporing, als ze daartoe bereid zijn. Deze keuze ligt bij hen.

Gerichte actie op punt 4 is echter nog nodig om slachtoffers beter te beschermen tegen misstanden binnen groeperingen. De belangrijkste aandachtspunten zijn dat signalen over misstanden niet samen komen en wetgeving ontoereikend is om op te treden tegen misstanden. Hieruit volgen twee aanbevelingen:

(1) Stel een landelijke regiehouder vanuit het veiligheidsdomein aan die domeinoverstijgende samenwerking faciliteert en een functie heeft in het bijeenbrengen van signalen vanuit het zorg-, veiligheids- en bestuursdomein, waaronder gemeenten, Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, zorgorganisaties, inspecties, het HOC, politie en OM. Een betere samenwerking en informatie-uitwisseling tussen partijen draagt bij aan het verbeteren van het signaleren, opvolgen en aanpakken van onveiligheid in dwingende groepen. Deze regiehouder dient ook als aanjager te fungeren voor het bespreken en opvolgen van complexe casuïstiek bij regionale samenwerkingsverbanden, zoals binnen zorg- en veiligheidshuizen. Het HOC kan vervolgens in een samenwerkingsverband met de regiehouder input geven vanuit slachtofferperspectief en signalen delen of casuïstiek bespreken. Dit kan alleen wanneer slachtoffers of naasten hiervoor toestemming hebben gegeven.

(2) Zorg dat in de aankomende wet rondom de strafbaarstelling van dwingende controle expliciet dwingende (gesloten) groeperingen zijn opgenomen, en dat controle binnen groepen goed is uitgewerkt.¹ Bijvoorbeeld: Leider(s) oefenen niet alleen controle uit over groepsleden, maar zetten een systeem van controle op. Daarbij hebben groepsleden die onder dwang en controle staan, zelf vaak een rol in het uitoefenen of in stand houden van controle richting anderen in de groep. Hierdoor kan dwingende controle lastiger te bewijzen zijn en bestaat het risico dat slachtoffers ten onrechte (mede)verantwoordelijk worden gehouden voor het gedrag waarvan zij zelf ook slachtoffer zijn. Voor een effectieve inzet van de wet is het ook van belang dat er in het zorg- en veiligheidsdomein voldoende kennis is over dwingende controle in groepen, dat bewijsvoering gebaseerd wordt op het patroonmatige karakter en niet op losse incidenten en dat er passende en toereikende mogelijkheden tot zorg en bescherming van slachtoffers zijn. Dan kan de wet de impact maken die het beoogt en mogelijk ook een preventieve werking hebben, waarmee toekomstig slachtofferschap kan voorkomen.

HOC blijft zich inzetten voor de hulp aan slachtoffers van dwingende controle en onveiligheid in groepen en hun dierbaren, én het verstevigen van hun positie. Dwingende controle in (gesloten) groepen is een vorm van geweld die nu vaak onderbelicht is, maar waarvoor de slachtoffers de best mogelijke zorg en bescherming verdienen.

¹ Zie ook de [reactie van Fier op de internetconsultatie van het wetsvoorstel](#).